

72
Personalhistoriske, sognehistoriske og statistiske bidrag

til

EN DANSK PRÆSTE OG SOGNEHISTORIE

(Kirkelig geografi)

1849-1949 (1962)

Samlet og udgivet af

PAUL NEDERGAARD

Sognepræst

VI.

VIBORG STIFT

Hefte 10. (Hefte 53)

Meddelelsen paa bagsiden bedes venligst læst!

KØBENHAVN 1962

757

nesere var nidkære. Men saa kom der splittelse og vanskeligheder, og M rejste hjem 1929. Han blev en god sognepræst for Rødning-K og Resen-K. Det var under vanskelige forhold han kom til Humlum, men ved sit rolige, milde væsen var han med til at skabe ro. Han var ikke af de store prædikanter, men han var et stort menneske, beskeden, ville ikke trænge sig frem, og en god støtte havde han i sin hustru. Til det sidste bevarede han sin kærlighed til DMS. Man saa ham ofte paa missionsudstillingerne, iført kinesisk dragt, fortælle om det kinesiske folk, som han elskede. En datter blev misionær i Indien. Selv tilbød han at rejse ud igen, naar den dag kom, da han skulle tage afsked som sognepræst, men døden kom forinden. (DnA, 1951, s 57, DMS blad 1949).

Fra Humlum skrives:

Det var et betydningsfuldt præsteskitte, der forestod, da embedet som sognepræst i Resen-Humlum i 1935 blev ledigt. Et stærkt, aandeligt røre var i aarene forud gaaet hen over sognene, men med centrum i missionshuset og ikke i kirken. Det var derfor af stor betydning for det aandelige liv at faa en mand, som samtidig med at være afgjort positivt indstillet over for det væsentlige i vækkelsen ogsaa havde forstaaelse og aandelig myndighed til at imødegaa nogle af de farer, den rummede. Der er næppe tvivl om, at de kirkelige myndigheder handlede ret, da de kaldede pastor Chr. Michael Madsen i Rødning til sognepræst i Resen-Humlum.

Pastor Madsen blev ikke mødt med absolut tillid, men han var en stor menneskekender og forstod i sjælden grad at naa ind til det bedste hos mennesker. En mand lod ham engang forstaa, at de vist ikke kunne arbejde sammen. Pastor Madsen saa paa ham med sit milde, faste blid og sagde: »Skulle vi virkelig ikke kunne være enige om at arbejde for Guds riges fremgang i vort syn.«

Pastor Madsen var en ydmyg mand. Han kunne virkelig, ogsaa bogstavelig talt, sætte sig nederst. Han kunne taale at blive sat til side. Det ville vist ikke være rigtigt at sige, at det ikke gjorde ham noget; men man mærkede det aldrig. Han havde sikkert sin styrke i at kunne tie og taale. Naar en samtale kom til at dreje sig mest om menneskers meninger og lignende, saa tav pastor Madsen. Men han kunne ogsaa tale. Blev Guds ære traadt for nær, kunne hans ord falde med vægt, men aldrig unødigt haarde.

Han havde det som visse blomster, der lukker sig i kulde og folder sig ud i solskin. Hvor der herskede kulde mellem mennesker, blev pastor Madsen til intet; men sad han mellem gode venner, fortalte han gerne baade med liv og lune.

Han var trofast mod sine venner og glemte aldrig en vennetjeneste.

I sine prædikener brugte han ikke de stærke udtryk, men et hjertevarmt vidnesbyrd om Guds naade og kærlighed kunne han bringe som faa. Og han kunne bede og synge lovsange. Han var altid mild, men aldrig mildere, end naar han ved døbefonten lagde hænderne paa de smaa.

Hedningemissionen havde vundet hans hjer-

te og beholdt det til det sidste. Betegnende nok blev det et DMS-kredsmøde, der kom til at slutte et rigt og virksomt liv i Guds riges tjeneste.

Provst H. Olsen skriver:

Skulle man kort karakterisere pastor M, maatte det blive som »en fredens mand«. Endnu da han kom til pastoratet, stod Humlumbevægelsen i sin kraft med deraf følgende splittelser. Men pastor M, der som missionær i Kina i 24 aar havde haft en rig gerning, ikke mindst i Harbin, kom som den erfarne, rolige og kærlige præst, som sognene trængte til, og ved hans trofaste og ihærdige arbejde varede det da heller ikke længe, før de værste døninger havde lagt sig, og kirkebesøget voksede stærkt. Naar Indre Missions samfundsliv nu i Resen-H er i en god gænge, maa det menneskeligt set for en stor del tilskrives pastor M og hans arbejde i sognene. At han ogsaa gjorde en stor indsats for Ydre Missions arbejde, siger sig selv; hans missionskærlighed stammede fra hans ungdom af, og han kunne aldrig blive træt af at tale om gerningen i Kina. Det var da ogsaa baade pastor M og hans hustru en stor glæde, at deres ældste datter, Rigmor Madsen, meldte sig til missionsgerningen og ville ud til Kina; men forholdene her i slutningen af 40'erne afbrød hendes og de andre missionærers arbejde, i stedet for drog hun til Indien og arbejder nu paa Arogyavaram hospital som sygeplejerske og missionær.

21. 7. febr 1950 (missionær, Kina 34-49): **Ludvig Frederik Willer**, * 7. okt 00 Aulum. Faderen: Sp Aulum-H, † 29, se der. Stud Silkeborg 18, c 24² (1), sekretær KFUM, Horsens 24, sp Torslev-Ø-S 3. dec 27-18. dec 33. Missionær under DMS (Dairen). ~ 3. sept 26 Anine Elisabeth Skov Christiansen, * 18. maj 05 Kbhvn. Forældre: Inkassator Søren Skov C og Agnes Hansen. — Broder: Hundborg-J. Søn: Sekretær, cand theol Bernhard W.

Litt: Kirke og Sogn, 1952, O. Nielsen: Vandfuld-Skodborg herr, 1894, A. Stubkjær: Nogle oplevelser, s 102, C. Daell om H i Hardsyss aarb 1947, s 87 f, Aug. Fr. Schmidt: H. i Hardsyss aarb 1952, s 100 f. J. Abildtrup: Iver Viftrup, s 133.

VENØ

Venø sogn, 641 ha, i Venø bugt, er en langstrakt ø, 6,5 km lang, og 1,5 km bred paa det bredeste sted. Ligger ud for Humlum sogn, sydspidsen naar tæt ind til en smal odde i Humlum sogn. Mod nord den lille vig, Kløv-vig. Ret lavtliggende, sandmuldet jord, mod nord smaa kløfter, nogen mose, en del plantage. Byen Venøby med mh fra 1903, desuden Nørskov, Vejsbjerg. Havn. Befolkningen er landmænd og fiskere.

Indtil omkring 1870 var Venø bar og forblæst, men en ung, sjællandsk pige, *Bertelme*

Jensen, kom hertil og tog energisk plantnings-sagen op, saa der nu er smukke plantager, hedebakker og udflugtssteder, som ogsaa har været motiv for malere. Der er rejst en mindesten for *Dalgas*.

Klovvig solgtes 1920 til Østerskompagniet, der her har anlæg til udklækning af østers- yngel, efter at bugten er blevet afspærret med en dæmning og pumpestation, saa vandstanden kan hæves og sænkes efter behov.

Fra 1953 har der været store planer om ind- dæmning af Venø bugt (c 8300 ha), der er ret lavvandet. Her mener man at kunne indvinde frugtbar agerjord, men fiskerne har ikke vær- det planen venligt stemt.

Af den ældre præstehistorie

Venø hørte indtil 1749 under Hjerm-Gim- sing pastorat. Og sognekaldet skylder biskop *H. A. Brorson* sin oprettelse. Han havde vær- ret paa visitats her og erfaret, at »beboerne paa den liden ø, Venø, var højliges at beklage, da deres præst, som boer paa det faste land, undertiden i hele 6 à 8 uger, formedelst den sære vanskelige og farlige overfart, ikke kan komme til øen for at forrette sit embede med prædiken, sakramenters administration, syges betjening osv.« Biskoppen skrev til sognepræ- sten i Hjerm, ksstrd *Th. Jermin*, om at ud- finde middel til at raade bod herpaa, og *Jer- min* tilbød »ved den nærværende vakance i kapellanembedet, paa egen bekostning at lade opsætte et beboeligt hus paa øen, à 10-12 fag, samt at lade præsten paa Venø nyde indtæg- ten som degn der.« Brorsons mange breve vid- ner om hans interesse for Venø.

1750 blev den første sognepræst og degn paa Venø udnævnt: *Adam Grib*, en søn af en af Tordenskjolds betroede mænd, som 1756 flyt- tede til Rudkøbing. Embedet var lille og det var ikke nemt at være baade præst og degn, saa der blev hyppigt præstekifte. Biskop *H. A. Brorson* havde en kontrovers med den anden sp her: *Frederik Wind* (1756-66). Den unge pastor Wind var hurtigt blevet ked af at være her. (Vis 313). Han søgte forflyttelse, men biskoppen syntes, at præsterne skulle væ- re et vist aaremaal i deres kald, før de kunne forflyttes, Wind fik en formaningsskrivelse, et interessant kirke- og tidshistorisk dokument fra *H. A. Brorsons* haand (aftrykt i Theolo- gisk tidsskr 1838, ved biskop Daugaard).

Den første præstebolig var meget ringe og utæt, Brorsons skrivelse siger blandt andet: »At bruge til motiv husets slette tilstand og for den skyld at ville forlade sin post af saa faa aaringer, kunne svække Deres credit hos vedkommende, men derimod bestyrke politicos i den mening, at gejstlige aldrig er tilfredse, uden de altid have deres gode commoditet. Det gør mig ondt, at De har forefundet Deres præstegaard saa slet. Dog, det blev vel ænd- ret, naar derom blev skrevet til ksstrd *Jer- min*. Men det er langt fra, at jeg enten tør raade Dem til at søge noget andet inden rette tid (da De jo er kaldet til dette ringe sted med condition). Hvad besværligheder lide ofte han- delsmænd til lands og til vands? Og officerer af høj stand! Mit raad er, at De ser at faa Deres hus i stand i sommer og saa i taalmo- dighed opbejere den rette tid, da Deres befor-

dring bliver med Guds hjælp dobbelt ønske- lig. Naar frugten faar sin modenhed eller sid- der sin tid ud, saa smager den ret. Eller hvor ville mangen tro Kristi tjener, hvor krigen ra- ser, glæde sig ved at sidde i ro paa Venø. Lad os kun med andagt efterlæse Pauli svære ar- bejde og farlige rejser og trange logementer (2. Kor, 6), ja foruden al ende vor søde frel- sers trange omstændigheder i hans fødsel, flugt, fristelse i ørkenen, Gethsemane, Gol- gata... Han maa, min kære hr Wind, ikke tænke, at jeg ikke har medlidenhed med ham eller indsigt i hans besværligheder, men for de arme sjæles frelses skyld maa jo een nu have disse vanskeligheder, og dertil er nu in- gen skyldig uden Han. Og efter min indsigt kan Han ikke med god samvittighed nu søge forflyttelse, med mindre dertil er andre vig- tigere aarsager, som er mig ubekendte...« 1766 blev Wind forflyttet til Skive. - *Jakob H. Burchardt* (1766-74) flyttede til Toftlund.

Pastor *Søren Hagerup Holck* (1775-81) var nordmand, flyttede herfra til Hafslo, Bergens stift, var stamfader til præsteslægten Holck. Pastor *Johs. M. Bache* (1781-89) var en tra- gedie, som rystede befolkningen. Han var sik- kert sindssyg, var fordrunken, mødte beruset til gudstjeneste, spillede klovn under gudstje- nesten, skar sære grimaser, rakte tunge ad folk, spjættede med benene, forbandede, hvor han skulle læse velsignelse, børnene blev ja- get væk med næveslag eller bøsseskud eller eet: «Gid fanden maa splitte jer ad!» Han blev suspenderet 1785 og afsat 1789.

Jørgen Wedel (1790-1801) flyttede til Thise, *Hans Wandall* (1801-03) til Vorbasse-H (se Gudbjerg), *P. Sand* (1803-10) til Hald, *P. C. Maaberg* (1811-17) til Gørding-V-B, *Søren Rohde* døde vist før ordinationen, 1819-30: *Terman Windfeld*, se Skibsted-L, 1830-34: *U. K. Schmidt*, flt Skanderup, 1834-46: *A. C. Holm*, flt Møborg-N, se der.

Tiden efter 1849

Emissærer fra Herrnhut og brødremenig- heden holdt møder her, men der var ikke me- get liv. Venø-fiskerne var en skræk for Struer- boerne (»De vilde fra Venø«), fordi de »drak og sloges efter noder«.

Pastor *P. D. Blicher* (1846-53) var søn af digteren St. St. Blicher, Spentrup-G. *P. D. Blicher* var en ringe præst, han flyttede til Vinding-V, hvor han 1863 blev afskediget paa grund af drikfældighed (Pers. hist tidsskr, 13. r, III, 1955, s 113 f). Pastor *Caspar D. V. Munthe Fog* (1853-60) var broder til Sjæl- lands biskop, *Bruun Juul Fog*, en dygtig og elskelig mand, hans datter blev gift med pa- stor *P. N. Petersen*, Trinitatis k, og moder til præstebrodrerne Fog-Petersen. Fog flyttede til Mjolden, hvor han døde 1867, kun 52aar gl. Han var en varm fædrelandsven. 1860-69: *T. A. Fyhn*, afholdt, »en fin mand«. 1869-76: *C. M. Carstensen*, se Nr Nissum. 1876-80: *A. P. Pommerencke*, mindes som en person- lighed, var grundtvigsk, men det lykkedes ham ikke at vække videre liv.

Næsten alle de flg præster har skildret de- res aar paa Venø som »lykkelige aar«.

Det store omslag kom, da *Axel Busch* blev sp her (1880-82). Han var her kun 2 aar (blev